

ЕКОНОМІКА, ПІДПРИЄМНИЦТВО, ЦИВІЛЬНЕ, ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

УДК 347.232

В. А. ДРУГОВА,

кандидат юридичних наук,

приватний нотаріус Донецького міського нотаріального округу

ЗАХИСТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО ОСІБ, ЯКІ НЕ ДОСЯГЛИ ПОВНОЛІТТЯ, ВІД ПОРУШЕНЬ, НЕ ПОСДНАНИХ З ПОЗБАВЛЕННЯМ ВОЛОДІННЯ

Досліджено загальні засади правового регулювання та систематизовано позови про захист права власності від порушень, не пов'язаних з позбавленням володіння майном. Особливу увагу приділено захисту права власності на нерухоме майно осіб, які не досягли повноліття. Доведено самостійність позовів про звільнення майна з-під арешту (виключення з опису) та позовів про зняття заборони на відчуження майна як таких, що входять поряд з негативним позовом у групу речово-правових засобів захисту права власності від порушень, не пов'язаних з позбавленням володіння.

Ключові слова: малолітні, неповнолітні, особи, які не досягли повноліття, нерухоме майно, позов про звільнення майна з-під арешту, позов про виключення майна з опису, позов про зняття заборони на відчуження майна.

Відповідно до норм чинного законодавства України суб'єктами права власності можуть бути будь-які громадяни незалежно від статі, раси, національності, громадянства, а також незалежно від віку. Це означає, що особи, які не досягли повноліття і не мають повної цивільної дієздатності, можуть мати на праві власності будь-яке майно, що може перебувати у власності фізичних осіб. Особи, які не досягли повноліття, як і всі інші суб'єкти цивільного права, мають рівні стартові можливості для набуття права власності. Їм так само, як і іншим суб'єктам права власності, належать правомочності володіння, користування та розпорядження щодо їх майна.

Особливий інтерес привертає такий об'єкт права власності, як нерухоме майно, оскільки значна цінність, тривалий термін функціонування і велике значення для задоволення основних потреб будь-якої особи роблять його основним об'єктом права власності осіб, які не досягли повноліття.

Проте, неспроможність осіб, які не досягли повноліття, самостійно здійснювати та захищати свої майнові права досить часто призводить до порушень їх права власності на нерухоме майно.

Традиційно право власності захищається за допомогою спеціальних (речових) засобів захисту. Законодавчо передбачені такі види

засобів речово-правового захисту, як витребування майна з чужого незаконного володіння, захист права власності від порушень, не пов'язаних з позбавленням володіння, визнання права власності.

Проблем захисту права власності у своїх роботах торкалися багато українських і російських вчених. Серед них О. В. Дзера, І. О. Дзера, В. Ф. Маслов, І. Б. Живіхіна, С. Г. Кузьменко, І. Б. Новіцький, К. І. Скловський, О. Ю. Скворцов, М. В. Самойлова, Є. А. Суханов, Ю. К. Толстой, П. Я. Трубніков, О. О. Хатунцев та ін.

Проте у роботах зазначених дослідників увага була приділена традиційним засобам захисту права власності, які покликані слугувати захисту права власності від порушень, як пов'язаних, так і не пов'язаних з позбавленням володіння. Досить часто порушення права власності не пов'язане з позбавленням власника володіння тією чи іншою річчю. У навчальній літературі серед засобів захисту права власності від порушень, не пов'язаних із позбавленням володіння, називається негативний позов. Разом із тим, сьогодні у практиці застосовуються й інші види позовів. У теперішній час з огляду на значну поширеність, вони потребують всебічного дослідження з урахуванням практики застосування новітнього законодавства про захист права власності, а також з урахуванням

того, що деякі засоби захисту права власності на об'єкти нерухомого майна не отримали поки що достатнього наукового обґрунтування. З огляду на зазначені обставини основним завданням цієї статті є дослідження загальних засад правового регулювання та систематизація позовів про захист права власності від порушень, не пов'язаних з позбавленням володіння майном.

Перш за все це стосується позовів про звільнення майна з-під арешту. З таким позовом звертаються особи, які вважають, що до опису майна боржника, проведеного уповноваженими законом особами, безпідставно включено належне їм майно. Потреба у поданні такого позову виникає тому, що включення майна до опису і накладення на нього арешту супроводжуються встановленням певних обмежень у його правовому режимі, і може призвести до звернення стягнення на нього.

Правова природа позову про звільнення майна з-під арешту вченими визначається по-різному. Одні вчені вважають цей позов негативним [1, с. 416, 417; 2, с. 407, 408; 3, с. 316], інші – віндикаційним [4, с. 79, 80]. Окремі вчені вважають його особливим позовом про визнання [5, с. 305].

Цікавою з цього приводу є також думка І. О. Дзери, яка диференційовано підходить до визначення правової природи позову про звільнення майна з-під арешту. На її думку, «кожна з наведених точок зору може бути правильною, але лише в певній ситуації, тобто залежно від змісту обмежень, встановлених щодо описаного майна. Так, якщо позивач внаслідок опису майна позбавлений усіх трьох правомочностей, то позов може мати ознаки віндикаційного позову (наприклад, у разі вилучення описаного майна і передачі його на зберігання спеціальним охоронцям). Якщо ж щодо описаного майна було застосовано заборону на його використання чи відчуження, то позов матиме ознаки негативного позову» [6, с. 87, 88].

На нашу думку, слід приєднатися до позиції тих авторів, які вважають, що позов про звільнення майна з-під арешту є самостійним речово-правовим засобом захисту права власності [7, с. 294, 295; 8, с. 212]. Це пов'язано з тим, що у такому позові як правило, поєднуються дві взаємопов'язані вимоги: вимога про визнання права власності та зняття з нього арешту, в той час як при пред'явленні негативного позову мова про визнання права власності не йдеться, а при пред'явленні віндикаційного – має місце позбавлення власника володіння, а

не перешкоди у здійсненні права власності. Ці дві зазначені вимоги одного позову не поглинають одна одну, а відтак, позов про звільнення майна з-під арешту не може зводитися ні до позову про визнання права власності, ні до віндикаційного, ні до негативного позову, які мають у своєму складі тільки одну із зазначених вимог.

Сутність позову про звільнення майна з-під арешту не може бути зрозумілою без аналізу поняття та порядку виконання рішень про арешт майна.

На сьогоднішній день правила про арешт майна встановлюються нормативно-правовими актами різної галузевої належності, які регулюють застосування цього заходу з урахуванням галузевої специфіки. Проте, положення чинного законодавства не дають чіткого уявлення стосовно того що ж являє собою арешт. Законодавець оперує декількома близькими по своїй суті поняттями, які в окремих випадках поглинають одне одного і вносять плутанину у правозастосовну практику. Так, у Законі України «Про виконавче провадження» від 21.04.1999 [9] застосовуються терміни: «арешт майна», «опис майна», «заборона на відчуження майна».

Так, відповідно до ч. 2 ст. 57 Закону «Про виконавче провадження» арешт на майно боржника може накладатися державним виконавцем шляхом: винесення постанови про арешт коштів та інших цінностей боржника, що знаходяться на рахунках і вкладах чи на зберіганні у банках або інших фінансових установах; винесення постанови про арешт коштів, що перебувають у касі боржника або надходять до неї; винесення постанови про арешт майна боржника та оголошення заборони на його відчуження; проведення опису майна боржника і накладення на нього арешту. Із змісту цієї норми залишається не зрозумілим, у чому ж саме полягає арешт.

Визначення поняття «арешт майна» міститься у ст. 170 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) [10]. Відповідно до ч. 1 названої статті арештом майна є тимчасове позбавлення підозрюваного, обвинуваченого або осіб, які в силу закону несуть цивільну відповідальність за шкоду, завдану діями підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, можливості відчужувати певне його майно до скасування арешту майна у встановленому порядку. Арешт майна може також передбачати заборону для особи, на майно якої накладено арешт, іншої особи,

у володінні якої перебуває майно, розпоряджати будь-яким чином таким майном та використовувати його.

Проте, і таке визначення не позбавлене певних вад. Визначаючи арешт майна як накладення заборони розпоряджатися майном будь-яким чином, законодавець тут же визначає його і як накладення заборони на відчуження цього майна, що є одним з різновидів розпорядження майном.

Крім того, у КПК України ще одним із заходів забезпечення кримінального провадження виступає тимчасове вилучення майна. Яке полягає у фактичному позбавленні підозрюваного можливості володіти, користуватися та розпоряджатися певним майном до вирішення питання про арешт майна або його повернення. Тобто у цьому випадку мова йде про позбавлення власника майна всіх трьох його повноважень щодо майна: володіння, користування та розпорядження, що є можливим і при арешті майна. Відповідно до ч. 5 ст. 171 КПК України клопотання слідчого, прокурора про арешт тимчасово вилученого майна має бути подано не пізніше наступного робочого дня після вилучення майна, інакше майно має бути негайно повернуто особі, у якої його було вилучено. Проте, враховуючи реалії нашого життя, тимчасово вилучене майно може залишатися таким скільки завгодно. Тому такий захід впливу на правопорушника теж має спільні риси з арештом майна, проте за КПК України арешт не включає в себе позбавлення власника майна можливості володіти ним.

Положення Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 № 512/5 [11], не включають у поняття арешту майна його опис, застосовуючи термін «опис та арешт майна».

Такий суперечливий підхід законодавця до визначення сутності поняття «арешт майна» може призвести до численних проблем у процесі застосування норм цивільно-процесуального та кримінально-процесуального права.

Справа в тому, що традиційно на захист права власності подається цивільний позов з вимогою про звільнення майна з-під арешту, не дивлячись на те, в порядку цивільного або кримінального судочинства такий арешт було накладено. А виходячи з положень чинного кримінально-процесуального законодавства, в разі вилучення майна у підозрюваного, обвинуваченого або осіб, які в силу закону несуть цивільну відповідальність за шкоду, завдану

діяннями підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, зняти арешт з такого майна неможливо, оскільки вилучення майна арештом у розумінні КПК України не є, хоча воно так само, як і арешт майна, позбавляє власника можливості володіти, користуватися та розпоряджатися своїм майном.

Таким чином, враховуючи таку неоднозначність законодавчих визначень сутності арешту майна, необхідно досить ретельно підходити до формулювання позовних вимог під час подання позову про звільнення майна з-під арешту.

З огляду на зазначені законодавчі положення, вважаємо, що позов про звільнення нерухомого майна з-під арешту має містити наступні вимоги: 1) про визнання права власності на нерухоме майно; 2) про зняття арешту з нерухомого майна; 3) про державну реєстрацію зняття заборони відчуження нерухомого майна в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

Щодо останньої вимоги, то у судовій практиці не склалося одноманітного підходу до її задоволення. Окремі судді відмовляють у її задоволенні, стверджуючи, що скасування заборон у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно не є способом захисту права власності. Інші судді виносять рішення про зобов'язання Відділу державної виконавчої служби вчинити дії щодо внесення відповідних змін до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно відносно майна особи стосовно зняття арешту навіть у тому разі, якщо у позові такої вимоги не було. Третя група суддів задовольняє зазначену вимогу разом з вимогою про зняття арешту з майна.

На наш погляд, останнє рішення є найбільш вірним, оскільки остання, третя вимога, має правоприпиняюче значення. Державна реєстрація речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень є офіційним визнанням і підтвердженням державою фактів виникнення, переходу або припинення прав на нерухоме майно, обтяження таких прав шляхом внесення відповідного запису до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно. Наявність у Державному реєстрі запису про обтяження нерухомого майна у вигляді заборони розпоряджатися та/або користуватися нерухомим майном тягне за собою неможливість вчинення з ним правочинів, тобто обмежує права власника цього майна. Саме тому при зверненні до суду з позовом про звільнення нерухомого майна з-під арешту позовна заява має містити вимогу про

державну реєстрацію зняття заборони відчуження нерухомого майна в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, яка підлягає задоволенню в разі задоволення вимоги про звільнення майна з-під арешту. Крім того, така вимога може розглядатися як вимога про відновлення становища, яке існувало до порушення права власності на нерухоме майно, що відповідно до ч. 1 ст. 16 ЦК України, є одним зі способів захисту майнових прав.

Арешт майна є одним з етапів звернення стягнення на майно боржника. Наступним етапом є вилучення арештованого майна з передачею його для реалізації. Звернення стягнення на будинок, квартиру, інше приміщення, земельну ділянку, що є нерухомим майном, проводиться у разі відсутності у боржника достатніх коштів чи рухомого майна.

Відповідно до ч. 3 ст. 63 Закону «Про виконавче провадження», у разі звернення стягнення на будинок, квартиру, інше приміщення чи земельну ділянку державний виконавець подає запит до відповідних місцевих органів, що здійснюють реєстрацію та облік майна, про належність такого майна боржникові на праві власності, а також перевіряє, чи не перебуває це майно під арештом.

У п. 4.5.9 Інструкції з організації примусового виконання рішень міститься вказівка про те, що у разі передачі на реалізацію нерухомого майна, право власності на яке або право користування яким мають діти, необхідний попередній дозвіл органів опіки та піклування, що надається відповідно до закону. Якщо такий дозвіл не надано, державний виконавець звертається до суду, який видав виконавчий документ, із заявою про встановлення або зміну способу і порядку виконання. Якщо судом не встановлено (змінено) спосіб і порядок виконання, державний виконавець продовжує виконання рішення за рахунок іншого майна боржника, а в разі відсутності такого майна повертає виконавчий документ стягувачу з тієї підстави, що у боржника відсутнє майно, на яке може бути звернуто стягнення, а здійснені державним виконавцем заходи щодо розшуку такого майна виявилися безрезультатними (п. 2 ч. 1 ст. 47 Закону «Про виконавче провадження»). Ця норма конкретизує положення ч. 3 ст. 62 Закону, проте вона має деякі вади.

Зазначена вище норма стосується дітей будь-якого віку. Проте, відповідно до норм чинного сімейного законодавства, до досягнення дитиною чотирнадцяти років вона вважається малолітньою. Дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років вважається

неповнолітньою (ст. 6 СК України). Залежно від віку дитина має різний обсяг дієздатності і, як наслідок, у законодавстві встановлено різний порядок вчинення правочинів з майном, яке належить дитині того чи іншого віку.

Відповідно до цивільного законодавства батьки, усиновлювачі, опікун малолітнього, вчиняючи правочини від його імені та в його інтересах, не мають права без дозволу органу опіки та піклування укладати договори, які підлягають нотаріальному посвідченню та (або) державній реєстрації.

На вчинення неповнолітньою особою правочину щодо нерухомого майна повинна бути одержана письмова нотаріально посвідчена згода батьків (усиновлювачів) або піклувальника і дозвіл органу опіки та піклування.

З огляду на це звертає на себе увагу те, що п. 4.5.9 Інструкції зобов'язує державного виконавця отримати дозвіл органів опіки та піклування на реалізацію нерухомого майна, право власності на яке або право користування яким мають діти будь-якого віку. В той час як відповідно до ЦК України правочини з нерухомим майном, яке належить їм на праві власності, неповнолітні особи мають право вчиняти самостійно з дозволу батьків та органу опіки та піклування. Саме тому є дивним те, що орган опіки та піклування має надавати дозвіл державному виконавцю на відчуження нерухомого майна, право власності чи право користування яким належить неповнолітньому, в той час як такі правочини неповнолітній має право вчинити сам і ніхто інший не може цього робити замість нього. Тому, на наш погляд, при такому формулюванні закону, орган опіки та піклування не може давати згоду на відчуження державним виконавцем у порядку виконання судового рішення нерухомого майна, право власності або право користування на яке належить неповнолітньому, тому що державний виконавець у даному випадку є особою, яка взагалі не має права відчужувати таке майно, ще й тому, що неповнолітня особа не є боржником.

Крім того, згода на відчуження нерухомого майна, яке належить дитині, може надаватися органами опіки та піклування тільки за наявності певних умов. Так, відповідно до ч. 4 ст. 177 Сімейного кодексу України [12] дозвіл на вчинення правочинів щодо нерухомого майна дитини надається органом опіки та піклування лише в разі гарантування збереження права дитини на житло.

Державний виконавець не має змоги гарантувати непорушність прав дитини при реалізації її нерухомого майна, яке належить на праві вла-

сності дитині, в порядку виконання судового рішення. Саме тому, вважаємо, що орган опіки та піклування не має права давати згоду державному виконавцю на відчуження такого майна.

Таким чином, положення, яке міститься у п. 4.5.9 Інструкції про організацію примусового виконання рішень, по-перше, суперечить чинному цивільному законодавству, а, по-друге, ставить під загрозу порушення комплекс майнових прав та інтересів осіб, які не досягли повноліття, тому має бути змінене. Пропонуємо викласти його у наступній редакції: «У разі передачі на реалізацію нерухомого майна, право власності на яке або право користування яким мають діти, державний виконавець зобов'язаний звернутися до суду, який видав виконавчий документ, із заявою про встановлення або зміну способу і порядку виконання. Якщо судом не встановлено (змінено) спосіб і порядок виконання, державний виконавець продовжує виконання рішення за рахунок іншого майна боржника, а в разі відсутності такого майна повертає виконавчий документ стягувачу з тієї підстави, що у боржника відсутнє майно, на яке може бути звернуто стягнення, а здійснені державним виконавцем заходи щодо розшуку такого майна виявилися безрезультатними». Необхідно зняти з державного виконавця обов'язок у випадках звернення стягнення на майно під час виконання судових рішень отримувати дозвіл органів опіки та піклування на реалізацію нерухомого майна, право власності на яке або право користування яким мають діти. Вважаємо також, що така норма повинна міститись не у підзаконному нормативному акті, а у ст. 63 Закону «Про виконавче провадження».

Ще однією вадою чинного законодавства, яка може призвести до порушення майнових прав осіб, які не досягли повноліття, є відсутність норми, яка зобов'язує суддю при прийнятті заяви про звільнення майна з-під арешту зупинити виконання рішення про звернення стягнення на майно. Така підстава для зупинення виконання рішення містилася у ЦПК Української РСР 1963 року. На сьогодні існує небезпека того, що під час провадження у справі про звільнення майна з-під арешту нерухоме майно, що належить особі, яка не досягла повноліття, може бути реалізоване. Це означає, що воно буде втрачене безповоротно, оскільки, відповідно до ч. 2 ст. 388 ЦК України, майно не може бути витребуване від добросовісного набувача, якщо воно було придбане у порядку, встановленому для виконання судових рішень.

Не можна визнати такий правочин і недійсним, оскільки головним наслідком недійсності правочину є двостороння реституція, яка передбачає передання особами один одному всього, що отримано за цим правочином. А у випадках укладення правочинів у порядку виконання судового рішення особа, яка не досягла повноліття, як власник нерухомого майна, що реалізується, не отримує за цим правочином нічого, оскільки кошти передаються стягувачу в рахунок погашення боргу.

Таким чином, в тому разі, якщо нерухоме майно, право власності або право користування яким має дитина, буде реалізоване у порядку виконання судового рішення, захист права дитини на це майно значно утруднюється.

У навчальній та науковій літературі, і навіть у судовій практиці можна зустріти назву позову, що розглядається, як позов про звільнення майна з-під арешту (виключення з опису). З цього приводу М. С. Потапенко та О. В. Зарубін зазначили, що «насправді назва “позов про звільнення майна з опису” є альтернативною назві “позов про звільнення майна з-під арешту”» [13, с. 225]. Проте, такий висновок не відповідає змісту чинного законодавства України, оскільки воно не завжди ототожнює поняття «арешт» та «опис» майна. Крім того, опис майна здійснюється також як самостійний охоронний захід, не пов'язаний з накладенням арешту на майно.

Опис провадять нотаріуси та посадові особи органів місцевого самоврядування для охорони спадкового майна відповідно до ст. 61 Закону України «Про нотаріат» від 02.09.1993 [14]. У цьому Законі нічого не сказано про встановлення обмежень у правовому режимі описаного майна. Однак не можна заперечити наявність фактичних обмежень, до яких призводить вчинення опису спадкового майна та передача майна на зберігання хранителям, опікунам та іншим особам. Тому в разі включення до опису майна, не належного спадкодавцю, можуть бути порушені права і осіб, які не досягли повноліття. Безперечно, що вони мають право також вимагати виключення з опису належного їм майна.

Таким чином, виходячи з аналізу чинного законодавства України, позов про виключення майна з акту опису може бути самостійним позовом поряд із позовом про звільнення майна з-під арешту.

Ще однією перешкодою до здійснення права власності на нерухоме майно може стати накладення заборони на відчуження нерухомого майна, яке здійснюється нотаріусом і спрямо-

ване на своєчасне виконання боржником відповідного зобов'язання. Суть цієї нотаріальної дії полягає в тому, щоб перешкодити вільному розпорядженню майном. Коли на майно накладено заборону, то власник конкретного об'єкта нерухомого майна виявляється позбавленим одного з елементів права власності – розпорядження цим майном.

У разі одержання повідомлення про припинення зазначених фактів, нотаріус, який накладав заборону, знімає заборону відчуження майна. Проте, існують випадки відмови зняти заборону, незважаючи на наявність усіх необхідних для цього умов. Тоді порушення права власності також полягатиме в неможливості для власника розпорядитися своїм майном. Наприклад: договір передбачав перехід права власності на заставлене майно у випадку, якщо боржник своєчасно не погасить борг. Боржник надав грошові кошти в погашення боргу, але кредитор відмовився їх приймати. Боржник вніс грошові кошти в депозит нотаріуса, який одночасно направив повідомлення нотаріусу, що наклав заборону на відчуження майна, про цей

факт. Проте, незважаючи на це, останній нотаріус заборону на відчуження майна не зняв [15].

Найбільшої актуальності це питання набуває в тому разі, якщо заборона на відчуження накладена щодо нерухомого майна, власником або співвласником якого є особа, яка не досягла повноліття, оскільки може виникнути потреба у відчуженні такого майна.

Зазначена нотаріальна дія також є такою, яка не обумовлена накладенням арешту на нерухоме майно осіб, які не досягли повноліття, і тому позов про зняття заборони на відчуження нерухомого майна теж має самостійний характер.

Таким чином, можна зробити висновок, що у судовій практиці склалася система позовів щодо захисту права власності на нерухоме майно від порушень, не пов'язаних з позбавленням володіння, правова природа яких є відмінною від правової природи класичних негативних позовів. До таких позовів можна віднести позови про звільнення майна з-під арешту, позови про виключення майна з опису та позови про зняття заборони на відчуження нерухомого майна.

Список використаних джерел

1. Советское гражданское право. Ч. 1 : учебник / [Безрук Н. А., Бойков О. В., Брагинский М. И. и др.] ; отв. ред. Рясенцев В. А. – М. : Юрид. лит., 1986. – 560 с.
2. Советское гражданское право : учебник : в 2 т. Т. 1 / [Илларионова Т. И., Кириллова М. Я., Красавчиков О. А. и др.] ; под ред. Красавчикова О. А. – М. : Высш. шк., 1985. – 544 с.
3. Советское гражданское право Ч. 1 : учебник / [Лебедев К. К., Мусин В. А., Поссе Е. А. и др.] ; отв. ред.: Смирнов В. Т., Толстой Ю. К., Юрченко А. К. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1982. – 414 с.
4. Венедиктов А. В. Гражданско-правовая охрана социалистической собственности в СССР / Венедиктов А. В. ; отв. ред. Павлов И. В. – М. ; Л. : Изд-во АН СССР, 1954. – 267 с.
5. Советское гражданское право. Т. 1 : учебник / [Белякова А. М., Бессмертный В. К., Быков А. Г. и др.] ; отв. ред.: Грибанов В. П., Корнеев С. М. – М. : Юрид. лит., 1979. – 552 с.
6. Дзера І. О. Цивільно-правові засоби захисту права власності в Україні / І. О. Дзера. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – 256 с.
7. Гражданское право Украины : [учеб. для вузов системы МВД Украины] : в 2 ч. Часть 1. – Харьков : Ун-т внутр. дел ; Основа, 1996. – 440 с.
8. Цивільне право України : навч. посіб. / [Ю. В. Білоусов, В. А. Ватрас, С. Д. Гринько та ін.] ; за ред. Р. О. Стефанчука. – К. : Правова єдність, 2009. – 536 с.
9. Про виконавче провадження : закон України від 21 квіт. 1999 р. № 606-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 24. – Ст. 207.
10. Кримінальний процесуальний кодекс України : від 13 квіт. 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
11. Про затвердження Інструкції з організації примусового виконання рішень : наказ М-ва юстиції України від 2 квіт. 2012 р. № 512/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12>.
12. Сімейний кодекс України : від 10.01.2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
13. Гражданско-правовые способы защиты права собственности на недвижимость : науч.-практ. пособие по примен. гражд. законодательства / А. В. Зарубин [и др.] ; под общ. ред. В. Н. Соловьева ; науч. ред. С. В. Потапенко. – М. : Юрайт, 2012. – 447 с.
14. Про нотаріат : закон України від 2 верес. 1993 р. № 3425-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>.
15. Архів адвоката О. В. Стовби (Харківська обласна колегія адвокатів), претенз. спр. № 112/05.

Надійшла до редколегії 13.06.2013

ДРУГОВА В. А. ЗАЩИТА ПРАВА СОБСТВЕННОСТИ НА НЕДВИЖИМОЕ ИМУЩЕСТВО ЛИЦ, КОТОРЫЕ НЕ ДОСТИГЛИ СОВЕРШЕННОЛЕТИЯ, ОТ НАРУШЕНИЙ, НЕ СВЯЗАННЫХ С ЛИШЕНИЕМ ВЛАДЕНИЯ

Исследованы общие принципы правового регулирования и систематизированы иски о защите права собственности от нарушений, не связанных с лишением владения имуществом. Особое внимание уделено защите права собственности на недвижимое имущество лиц, не достигших совершеннолетия. Доказана самостоятельность исков об освобождении имущества из-под ареста (исключении из описи) и исков о снятии запрета на отчуждение имущества, как входящих наряду с негативным иском в группу вещно-правовых средств защиты права собственности от нарушений, не связанных с лишением владения.

Ключевые слова: малолетние, несовершеннолетние, лица, не достигшие совершеннолетия, недвижимое имущество, иск об освобождении имущества из-под ареста, иск об исключении имущества из описи, иск о снятии запрета на отчуждение имущества.

DRUGOVA V. A. PROTECTING PROPERTY RIGHTS OF REAL ESTATE FROM VIOLATIONS NOT ASSOCIATED WITH DEPRIVATION OF POSSESSION, FOR PERSONS WHO ARE NOT YET AT THE AGE OF MAJORITY

The main objective of this article to study the general principles of legal regulation and systematize the claims on the protection of property rights from violations not associated with the deprivation of real estate possession. Considerable value, long-term functioning and great importance for the basic needs of any person make this type of claim the main object of ownership for persons, who are not yet at the age of majority and as well as attracts special attention of lawyers. However, inability of persons, who are not yet at the age of majority, to distribute and protect their property rights often leads to violations of their property rights for real estate.

Academic literature offers negatory claim as one of the means of protecting property rights from violations not associated with deprivation of property. However, in the present-day practice some other types of claims can be applied. Therefore, given their prevalence, these claims need to be comprehensively studied considering the practice of applying current legislation on protection of property rights.

This article is the first comprehensive study of the content and legal nature of such claims as claims on release from seizure of property, claims on exclusion of property from the register and claims to lift the ban on the alienation of real estate regarding the protecting property rights of persons, who are not yet at the age of majority.

From this study could be concluded that in court-practice there exists a system of claims to protect the ownership of real estate from violations not associated with deprivation of property, the legal nature of which is different from negatory claims. Such claims include eclaims on the release of property from seizure, claims on the exclusion of property from the register and claimsto lift the banon the alienation of real estate. Each of the seclaims has its own character, its own subject and its own content.

Keywords: juvenile, persons, who have not attained the age of majority, unmovable property, action for property release from seizure, action for property exclusion from inventory, claims to disposal property.

УДК 347.615

Н. А. Д'ЯЧКОВА,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри охорони інтелектуальної власності, цивільно-правових дисциплін факультету права та масових комунікацій

Харківського національного університету внутрішніх справ

ЗМІСТ ДОГОВОРУ МІЖ БАТЬКАМИ ПРО СПЛАТУ АЛІМЕНТІВ НА ДИТИНУ

Розглянуто окремі питання щодо змісту договору між батьками про сплату аліментів на утримання їхніх дітей. Зокрема, досліджено проблеми визначення розміру, способу, форми та порядку індексації аліментних виплат за договором, строку його дії та можливість визначення проміжних строків виконання обов'язків за договором тощо. Визначено шляхи усунення правових колізій, що виникають під час з'ясування питань щодо співвідношення сімейно-правової відповідальності за договором про надання утримання на дитину та відповідних цивільно-правових норм.